

**Ivan Cherniavskiy, Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer**
*University of Bioresources and Nature Management of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-552-5-25>

**CONTROVERSIES TO THE DEVELOPMENT
OF INTELLECTUAL CAPITAL
OF AGRICULTURAL ENTERPRISES
IN THE CONDITIONS OF THE DIGITAL ECONOMY**

**СУПЕРЕЧНОСТІ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО
КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ
В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

Необхідність виявлення та розкриття суперечностей й бар'єрів розвитку інтелектуального капіталу аграрних підприємств в умовах цифрової економіки обґрунтовується тим, що цифрова економіка характеризується швидкими темпами технологічних змін, а інтелектуальний капітал, вважається ключовим чинником адаптації аграрних підприємств до цих змін, тому виявлення суперечностей і бар'єрів дозволяє зосередити зусилля на усуненні перешкод для ефективного засвоєння і використання нових технологій. Водночас, виявлення проблемних зон в розвитку інтелектуального капіталу дає змогу ефективніше зосередитися на тих сферах, які потребують найбільшої уваги та принесуть вагому віддачу, тобто розкриття суперечностей сприяє розробці стратегій, зорієнтованих на удосконалення системи управління, мінімізацію негативного впливу на довкілля, раціональне використання ресурсів, мотивацію, навчання й розвитку персоналу, створення сприятливого середовища для генерування й впровадження нових ідей та забезпечення соціальної відповідальності.

Прискіпливий розгляд різних аспектів проблематики впливу суперечностей на розвиток підприємств, у тому числі й на розвиток їх інтелектуального капіталу в умовах цифрової економіки спостерігається у наукових дослідженнях тривалий період часу, так цінні пропозиції розробили такі широковідомі дослідники, як: Гадзало Я.М., Лузан Ю.Я., Гудзь О.Є., Калетнік Г.М., Коломієць Т.В., Марценюк Л.В., Матусевич О.О., Лебедева В.К. та інші.

Суперечності – це протиріччя, різноманіття думок, ідей, поглядів, інтересів, які виникають між різними суб'єктами. Вони можуть проявлятися в різних аспектах їх функціонування та розвитку. „Суперечність як категорію, певною мірою за своєю сутністю можна ототожнювати із протиріччями суджень і дій, неузгодженостями, незбалансованістю, невідповідністю, протилежністю тощо” [1, с. 6]. Виникнення суперечностей розвитку інтелектуального капіталу спричинене наявністю зв'язків і залежностей його складових, взаємодією різних властивостей, тенденцій, ознак та якостей. Взаємодія суперечностей характеризується їх взаємопроникненням та взаємозумовленістю.

Вважаємо, що в умовах цифрової економіки, суперечності є потужним каталізатором розвитку інтелектуального капіталу підприємств аграрної сфери, оскільки вони змушують шукати нові, нестандартні підходи, адже, саме розв'язання суперечностей часто призводить до інноваційних продуктів, послуг та бізнес-моделей. Суперечності вказують на невирішені проблеми, слабкі місця та наявність бар'єрів що допомагає зрозуміти й задовольнити потреби ринку, оптимізувати виробничі процеси, підвищити продуктивність, покращити якість, адаптувати стратегії, здійснити диверсифікацію діяльності, освоїти нові ринки, знаходити компроміси та досягати консенсусу. Тобто, важливо не уникати суперечностей, а уміти їх виявляти, аналізувати та конструктивно вирішувати, що вимагає лідерських якостей, стратегічного мислення та вміння знаходити креативні рішення. Окрім того, специфіка функціонування аграрних підприємств вимагає враховувати особливості їх діяльності. „Знати й розуміти ці особливості необхідно для того, щоб не допустити необачних та негативних дій, які йдуть у супереч природи та специфіки цієї важливої сфери матеріального виробництва” [2].

Розвиток інтелектуального капіталу аграрних підприємств в умовах цифрової економіки стикається з низкою суперечностей (зауважимо, що їх перелік не може бути вичерпним), тому окреслимо головні з них:

- суперечність між швидкістю розвитку технологій та адаптацією до них;
- суперечність між потребою у висококваліфікованих кадрах та їх наявністю і доступністю на ринку праці;
- суперечність між необхідністю інвестицій в інтелектуальний капітал та фінансовими можливостями підприємств аграрної сфери;
- суперечність між потребою в обміні знаннями, інформацією та захистом комерційної таємниці;

- суперечність між глобальним характером цифрової економіки та локальною специфікою бізнес-процесів аграрного виробництва;
- суперечність між зростанням обсягів інформації та здатністю її обробки й аналізу.

Розв'язання розкритих суперечностей розвитку інтелектуального капіталу підприємств аграрної сфери в умовах цифрової економіки потребує врахування „специфіки виробництва, рівня технічного забезпечення та особливостей технологічних процесів, склад і структуру виробничих витрат, вплив природно-кліматичних факторів на виробництво тощо” [2].

Існуючі суперечності пояснюють виникнення бар'єрів [1; 3] щодо розвитку та нарощення інтелектуального капіталу аграрних підприємств в умовах цифрової економіки. Подолання цих бар'єрів вимагає комплексного підходу, який має включати: забезпечення доступу до фінансування для впровадження аграрних інновацій та цифрових технологій; підвищення цифрової грамотності та кваліфікації кадрів; впровадження сучасних інформаційних технологій та систем управління; інвестиції в навчання та розвиток персоналу; створення сприятливого креативного середовища для інновацій та обміну знаннями; розвиток інфраструктури в сільських районах; створення платформ для обміну досвідом та знаннями; активну співпрацю з науковими установами та іншими зацікавленими сторонами; удосконалення законодавства й регуляторного середовища та державну підтримку розвитку інтелектуального капіталу в аграрній сфері; стимулювання інновацій та захист інтелектуальної власності.

Лише за такого комплексного підходу підприємства аграрної сфери зможуть повною мірою врахувати суперечності розвитку інтелектуального капіталу й скористатися можливостями цифрової економіки та підвищити свою конкурентоспроможність.

Література:

1. Гадзало Я.М., Лузан Ю.Я. Основні суперечності організаційно-економічного механізму розвитку аграрної сфери України та шляхи їх врегулювання. *Економіка АПК*. 2021. № 11. С. 6–22. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202111006>
2. Гудзь О.Є. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: Монографія. Київ. ННЦ ІАЕ. 2007. 578 с.
3. Марценюк Л.В., Матусевич О. О., Лебедева В.К. Інтелектуальний капітал: теоретико-прикладний аспект застосування в умовах діджиталізації економічних процесів. *Review of transport economics and management*. 2023. № 10(26). С. 39–45. DOI: <https://doi.org/10.15802/rtem.2023/300141>